

ИСТОРИСКИ АСПЕКТИ НА КИНЕТОГРАФСКОТО ПИСМО HISTORICAL ASPECTS OF THE KINETOGRAPHY INSCRIPTIONS

Христијан НИКОЛОВСКИ • Hristijan NIKOLOVSKI

ДМБУЦ “Илија Николовски-Луј”, Скопје,
Северна Македонија
State Music and Ballet Education Centar “Ilija Nikolovski-Luj”, Skopje,
North Macedonia
hristijan.nikolovski@ugd.edu.mk

<https://doi.org/10.63702/csembe.2024.1.7.181>

АПСТРАКТ

Во овој труд ќе се обидеме да направиме аналитички осврт на кинетографски писма кои биле користени на територијата на бившата Југословенска држава која ги опфаќала териториите на денешна Србија, Македонија, Хрватска, Босна и Херцеговина, Словенија и Црна Гора. Исто така ќе дадеме критички осврт на Лабановата кинетографија, нејзиното прифаќање, употреба и влијанијата кои и ден денес се осеќаат и јасно се гледаат и на овие простори. Како што кажавме би сакале да ги истакнеме кинето-графските писма преку нивните претставници и нивните дела кои се од огромно значење и оставаат трајни белези во етнокоролошката наука.

КЛУЧНИ ЗБОРОВИ

Историски аспекти; Кинетографски писма; Југословенска кинетографија; Лабанотација;

ABSTRACT

In this paper, we will try to make an analytical review of cinetographic letters that were used in the territory of the former Yugoslav state, which included the territories of today's Serbia, Macedonia, Croatia, Bosnia and Herzegovina, Slovenia and Montenegro. We will also give a critical review of Laban's cinetography, its acceptance, use and influences that are still felt and clearly seen in these spaces even today. As we said, we would like to highlight the cinetographic letters through their representatives and their works, which are of great importance and leave lasting marks in ethnochoreology science.

KEY WORDS

Historical aspects; Kinetography letters; Yugoslav kinetography; Labannotation;

ВОВЕД

За појавата и функцијата на различниот вид на кинетографски писма на просторот на бившата Југословенска држава, ќе се обидеме да направиме аналитички осврт од географски и историски аспект на појавата, развојот и ширењето на кинетографијата и кинетографските писма. Ќе се обидеме да ги прикажеме писмата и начинот на кои се запишувале и објаснувале чекорите и игроорните обрасци на традиционалните игри од самиот почеток се до ден денес гледајќи од современ аспект. Примерот со Србија и околните држави во кои припаѓа и Македонија, со појавата на аналитичко - синтетичкиот систем на запишување на традиционалните игри во триесетиттите години и постепениот развој и влијанијата на лабанотацијата во нашите простори преку летни едукативни школи и семинари во втората половина на XX век, започнува период во кои главниот фокус е свртен кон лабанотацијата како кинетографско писмо и нејзино проучување и изучување. Што се однесува на бугарската кинетографија преку нивните претставници во однос на кинетографијата, имаме јасна слика за нивниот начин и метод на запишување и бележење на народните игри преку знаковен систем надополнет со дескриптивен опис или само дескриптивен метод во корелација со тактовите и тактовите времиња. На крај што се однесува на американската кинетографија која мораме да кажеме дека има големо влијание во светски рамки, поточно лабанотацијата, нејзината појава,

INTRODUCTION

For the appearance and function of different types of kinetographic letters in the territory of the former Yugoslav state, we will try to make an analytical review from a geographical and historical aspect of the appearance, development and spread of kinetography and kinetographic inscriptions. We will try to show the letters and the way in which the steps and playing patterns of the traditional games were recorded and explained from the very beginning until today, viewed from a modern perspective. The example of Serbia and the surrounding countries in which Macedonia also belongs, with the emergence of the analytical-synthetic system of recording traditional dances in the 1930s and the gradual development and influences of labannotation in our areas through summer educational schools and seminars in the second half of the XXth century, begins a period in which the main focus is turned to labannotation as a kinetographic script and its exploration and study. Regarding the Bulgarian kinetography through their representatives in terms of kinetography, we have a clear picture of their way and method of recording and noting the folk dances through a sign system supplemented with a descriptive explanation or just a descriptive method in correlation with the tacts and beat times. Finally, what concerns the American cinetography, which we must say has a great influence in the world, specifically the labannotation, its appearance, development and

развој и ширење и на европските простори, јасно се забележуваат и ден денес кои ќе бидат предмет на обработка во продолжение. Би сакале да истакнеме дека во европски рамки постојат и други системи на запишување на чекорите и игроорните обрасци кои имаат локален карактер и не дошле до фаза за понатамошно развивање.

ЈУГОСЛОВЕНСКА КИНЕТОГРАФИЈА

Запишувањето на традиционалните игри на просторот на бившата југословенска република, како што кажавме и предходно, започнало во Србија во триесеттите години од XX век и тоа со првиот измислен аналитичко - синтетички систем, чии автори биле сестрите Љубица и Даница Јанковиќ, пионери на српската етнокореологија, но и на околните држави. Во рамките на осум книги кои биле издадени во период од 1934 до 1964 година и последната деветта по ред која за среќа е издадена во 2016 година во Белград, овие автори образложили и го усовршувале својот систем на запишување, истовремено работејќи на собирање и систематизирање на традиционалните игри. Нивниот аналитичко синтетички систем бил објавен во 1934 година во нивната прва книга со наслов *Народне игре I* и како што кажавме и предходно бил прецизен, едноставен и визуелно јасен и лесен за употреба, бил одобрен и подржан од страна на многу наши и странски стручњаци, но во текот на седумдесетите години од аспект на научните истражувања кои започнале, овој систем се покажал како недоволен за истражувањата и понатамошни анализи на традиционалните игри. Како што пишува авторот Весна Карин во нејзиното дело дека нивниот систем

spread in the European areas, are clearly noticeable even today, which will be the subject of processing in the following. We would like to point out that in European frameworks there are other systems of recording the steps and playing patterns that have a local character and have not reached the stage for further development.

YUGOSLAVIAN KINETOGRAPHY

The recording of traditional dances in the space of the former Yugoslav republic, as we said before, began in Serbia in the thirties of the XXth century with the first invented analytical-synthetic system, whose authors were the sisters Ljubica and Danica Jankovic, pioneers of Serbian ethnocoreology, but also the surrounding countries. Within eight books that were published between 1934 and 1964 and the last ninth in a row that was fortunately published in 2016 in Belgrade, these authors explained and perfected their system of notation, while working on collecting and systematizing the traditional dances. Their analytical-synthetic system was published in 1934 in their first book entitled as "Narodne igre" (Popular dances) I, and as we said before their writing was precise, simple and visually clear and easy to use, it was approved and supported by many of our and foreign experts, but during the seventies in terms of scientific research that started, this system proved to be insufficient for research and further analysis of traditional dances. As author Vesna Karin writes in her work that their writing system was specific, that is a verbal graphic record of the movements that

за запишување бил специфичен, т.е. претставува вербално графички запис на движењата кој содржи симболи и своја карактеристична терминологија која се однесувала на различни типови на чекор, како на пример: *чекор, обичен чекор, чекор со привлекување, чекор без привлекување, чекор со потскок, без потскок* и тн. за кои типови и терминологиите повеќе ќе зборуваме во делот и анализата за системот на Љубица и Даница Јанковиќ. Па од тука слободно можеме да кажеме дека систем со таква специфична терминологија не може да се очекува дека ќе биде прифатен во светски рамки. За истата проблематика пишува и авторот Весна Бајиќ – Стоилковиќ во нејзиниот дипломски труд и исто така објаснува за причините кои го ограничуваат синтетичко-аналитичкиот систем на сестрите Јанковиќ. Авторот става акцент на непостоанооста на посебни знаци за запишување на движења кои не мора да бидат објаснувани и бележани со зборови, поточно со нивната специфична терминологија преку нивниот дескриптивен метод (Stojiljković, 2006; Јанковић, 1934: 8-9; Јаневски, 2013: 19; 2017: 21-22; Rakocević, 2018: 151-152; Karin, 2018: 830). Покрај сите маани и недостатоци на овој аналитичко-синтетички систем на сестрите Јанковиќ, нивната оставштина и богата истражувачка дејност со сите анализи и записи на повеќе од околу 900 народни игри на кои од прилика на една четвртина имаат направено и комплетен кинетографски запис со нивниот знаковен и дескриптивен метод во корелација со тактовите и тактовите времиња, важат за голем авторитет и се сметаат за основоположници на Југословенската Етнокорееологија.

contains symbols and its own characteristic terminology that referred to different types of step, such as: step, ordinary step, step with attraction, step without attraction, step with bounce, without bounce, etc. which types and terminologies we will talk more about in the section and analysis about the system of Ljubica and Danica Janković. So from here we can freely say that a system with such specific terminology cannot be expected to be accepted worldwide. Author Vesna Bajić - Stoilkovic also writes about the same problem in her thesis and also explains the reasons that limit the synthetic-analytical system of the Jankovic sisters. The author emphasizes the impermanence of special signs for recording movements that do not have to be explained and noted with words, or rather with their specific terminology through their descriptive method (Stojiljković, 2006; Јанковић, 1934: 8-9; Јаневски, 2013: 19; 2017: 21-22; Rakocević, 2018: 151-152; Karin, 2018: 830). In addition to all the flaws and shortcomings of this analytical-synthetic system of the Jankovic sisters, their legacy and rich research activity with all the analyzes and records of more than about 900 folk dances of which they have made a complete kinetographic record with their iconic and descriptive method in correlation with tacts and tact times, are considered a great authority and are considered the founders of Yugoslav Ethnochoreology.

Во почетокот на втората половина на XX век, на просторот на бившата Југословенска република, поточно во Македонија се појавува нов систем на запишување на традиционални игри. Живко Фирфов и Ганчо Пајтонџиев во 1953 година го издаваат своето дело *Македонски народни ора* во кое со свој систем на запишување, со свои кореографски знаци и термино-логија запишуваат дваесет македонски народни ора забележани со специјални кореографски и музички знаци, така што секој запис претставува музичка кореографска партитура. Авторите најпрво даваат приказ на шест основни елементи или знаци од кои преку нивни комбинации настануваат така наречените кореографски знаци со кои детално ги запишуваат сите дваесет ора во нивната збирка. Авторите ги запишале ората со вкупно такви 63 кореографски знаци за кои најпрво даваат дес-криптивен опис за секој поединечно (Фирфов, Пајтонџиев, 1953: 7). Музичката кореографска партитура на Фирфов и Пајтонџиев содржи мелографски запис кој е во ритмичка корелација со кореографските знаци. Во продолжение за секое оро под секоја партитура авторите прават дескриптивен опис на орото во корелација со тактовите и тактовите времиња.

Би сакале да истакнеме дека на овие простори имало појава и на други писма за запишување на чекорите и традиционалните игри но никогаш не оставиле траен белег во науката. Таков пример е забележан во 1954 година во Љубљана, Словенија кај

At the beginning of the second half of the XXth century, a new system of recording traditional dances appeared in the area of the former Yugoslav Republic, specifically in Macedonia. In 1953, Zivko Firfov and Gancho Pajtonjiev published their work "Macedonian folk dances" in which, with their own recording system, with their own choreographic signs and terminology, they recorded twenty Macedonian folk dances recorded with special choreographic and musical signs, so that each record represents a musical choreographic score. The authors first give an account of six basic elements or signs from which, through their combinations, the so-called choreographic signs are created with which they write down in detail all twenty dances in their collection. The authors recorded the dance with a total of 63 such choreographic signs for which they first give a descriptive explanation for each one individually (Фирфов, Пајтонџиев, 1953: 7). The musical choreographic score of Firfov and Paytonjiev contains a melographic record that is in rhythmic correlation with the choreographic signs. In the following, for each dance under each score, the authors make a descriptive explanation of the dance in correlation with the beats and beat times.

We would like to emphasize that in these areas there were other letters for recording steps and traditional dances, but they never left a lasting mark in science. Such an example was observed in 1954 in Ljubljana, Slovenia with the Moving Sound

Движечката звучна слика на авторот Франц Маролт, во која игрите биле запишани исклучиво со симболи и знаци кој немале ништо заедничко со симболите и знаците на веќе предходно споменатите автори. (Ravnikar, 1980: 5) Бруно Равникар во неговото дело *Кинетографија* од 1980 година ни дава податоци и за кинетографското писмо на Марија Шуштар од Љубљана која за запишување на игрите користела свој практичен описен систем или кинетографско писмо кое исто така не привлечло посебно внимание. Во Хрватска прв автор кој објавил игри запишани во своја нотација бил Винко Жганец која нотација не била сложена, но сепак се разликувала од останатите, како што нагласува авторот Бруно Равникар во неговото дело (Ravnikar, 1980: 5). После Винко Жганец во Хрватска се појавил авторот Иван Иванчан со ново создадено писмо за запишување на играта, кој при неговите истражувања игрите ги запишувал описно со зборови сметајќи дека така може наједноставно да ја објасни структурата на играта. Во текот на неговиот живот Иванчан неуморно работи во областа на науката и зад себе остава голема емпирија важна за етнокорееологијата. Појавата на повеќето такви неунифицирани и индивидуални кинетографски писма во бившата Југословенска држава, предизвикала целосна конфузија во областа на запишувањето на народните игри и кинетографијата како наука. Поради тие причини на конгресот на фолклористи во Југославија во 1955 година на Белашница (*Rad kongresa folklorist Jugoslavije 1958*) Лабановата кинетографија званично и детално

Picture of the author Franz Marolt, in which the dances were recorded exclusively with symbols and signs that had nothing in common with the symbols and signs of the previously mentioned authors. (Ravnikar, 1980: 5) Bruno Ravnikar in his work *Kinetography* from 1980 also gives us data on the kinetographic script of Marija Šuštar from Ljubljana who used her own practical descriptive system or kinetographic script to record the dances, which also did not attract special attention. In Croatia, the first author who published games written in his own notation was Vinko Žganec, whose notation was not complex, but still differed from the others, as the author Bruno Ravnikar emphasizes in his work (Ravnikar, 1980: 5). After Vinko Žganec, the author Ivan Ivancan appeared in Croatia with a newly created inscriptions for writing down the dances, who during his research wrote down the dances pattern descriptively with words, considering that he could explain the structure of the dance in the simplest way. During his life, Ivancan worked tirelessly in the field of science and left behind a great empiricism important for ethnocoreology.

The appearance of most of such non-unified and individual kinetography inscriptions in the former Yugoslav state caused complete confusion in the field of recording folk dances and kinetography as a science. For those reasons, at the congress of folklorists in Yugoslavia in 1955 in Belašnica (*Rad kongresa folklorist Jugoslavije 1958*), Laban's kinetography was officially and in detail presented to the researchers and recorders of the

била претставена пред истражувачите и запишувачите на народните игри во истоимените простори. Резултатите од овој конгрес се забележуваат во постепената употреба на Лабановиот систем од страна на Југословенските автори и истражувачи на традиционалните игри. Од тогаш Лабановата кинетографија најпрво наоѓа примена и своја функција во Хрватска од страна на авторот Иван Иванчан во својата публикација во 1956 година под наслов *Narodni plesovi Hrvatske I*, (Ivanačan, 1956) Покрај ова негово прво дело, од авторот Иванчан би сакале да истакнеме и некои други значајни дела кои се објавени подоцна но се од големо значење за Етнокорееолошката наука. Во своето дело *Narodni plesni običaji u Hrvata* во 1996 година, Иванчан пишува доста за запишувањето на игрите и дава јасна хронологија во развојните фази на игроорната традиција во Хрватска со јасни примери и анализи на игроорни обрасци. (Ivanačan, 1996: 101-102) Исто така авторот пишува и за сценската примена на фолклорот при што дава сликовит приказ на цртежи за движењето и полесна ориентацијата на игроорците во просторот (Ivanačan, 1996: 263-297).

Во Словенија Лабановиот систем за прв пат е ставен во функција во 1958 година од страна на Марија Шуштар во делото за народните игри и нешто подоцна од авторот Бруно Равникар, кој исто така започнува да ја користи и Лабановата кинетографија во своите дела, покрај австрискиот описен систем, со кои предходно ги запишувал игрите по принципот на Маргарета Австријска. Кога сме кај словенскиот автор Бруно Равникар,

folk dances in the spaces of the same name. The results of this congress can be seen in the gradual use of Laban's system by Yugoslav authors and researchers of traditional dances. Since then, Laban's kinetography first found its application and function in Croatia by the author Ivan Ivančan in his publication in 1956 under the title "Narodni plesovi Hrvatske I" (Folk dances of Croatia I), (Ivanačan, 1956). Some other important works were published later but are of great importance for Ethnecoreological Science. In his 1996 work published in 1996 entitled as "Narodni plesni objekti u Hrvata" (Folk dance patterns among Croats), Ivanačan writes extensively about the recording of dances and provides a clear chronology in the developmental stages of the dance tradition in Croatia with clear examples and analyzes of dance patterns. (Ivanačan, 1996: 101-102) The author also writes about the stage application of folklore, giving a pictorial representation of drawings for the movement and easier orientation of the actors on the dance floor. (Ivanačan, 1996: 263-297).

In Slovenia, Laban's system was put into operation for the first time in 1958 by Marija Šuštar in her work on folk dances and a little later by the author Bruno Ravnikar, who also began to use Laban's kinetography in his works, in addition to the Austrian descriptive system, with which he previously recorded the dances based on the principle of Margaretha of Austria. When it comes to the Slavic author Bruno Ravnikar, we would like to point out that he left a

би сакале да истакнеме дека тој остава голем број на дела важни за етнокореолошката наука од кои за нас поважни се делата под наслов *Koreografija, ljudskega plesa* издадено во 1969 година во Љубљана, *Kinetografija* во 1980 и *Kinetografija, ples in gib* во 2004 година во кои дела авторот пишува претежно за запишувањето на народните игри и дава базични податоци и информации за игроорната традиција. Во делото од 1969 година *Koreografija, ljudskega plesa* авторот Бруно Равникар најпрво дава објаснување за описниот систем по кој работел пред појавата на Лабанотацијата. Преку тој описен систем со неговите симболи и знаци и дескриптивен опис во корелција со тактовите и тактовите времиња, авторот прави анализа на 21 оро (Ravnikar, 1969: 6-30). Во вториот дел од делото авторот дава поголемо објаснување за Лабановата кинетографија или Лабанотацијата и со него запишува и анализира 30 ора објавени во истоименото дело (Ravnikar, 1969: 30-68). Во 1980 година во делото *Kinetografija* по што ни кажува и самиот наслов, авторот пишува и подлабоко навлегува во правилата и начинот на запишување на традиционалните игри со помош на Лабановата кинетографија, како што кажавме позната и како Лабанотација. Равникар ни дава јасна слика за знаците и симболите, позициите на телото, правците на движења и кинетограмот како систем со сите правила за запишување на знаците (Ravnikar, 1980: 8-79). Во неговото дело од 2004 година под наслов

large number of works important for ethnocoreological science, the most important of which for us are the works entitled as “Koreografija, pruženjega plesa” published in 1969 in Ljubljana, “Kinetografija” in 1980 and “Kinetografija, ples in gib” (Kinetography of dances and movements) published in 2004, in which works the author writes mostly about the recording of folk games and provides basic data and information about the dance tradition. In the work from 1969, *Koreografija, pluškovsega plesa*, the author Bruno Ravnikar first gives an explanation of the descriptive system he worked on before the appearance of the Labannotation. Through that descriptive system with its symbols and signs and descriptive explanation in correlation with beats and beat times, the author analyzes 21 dances (Ravnikar, 1969: 6-30). In the second part of the work, the author provides a greater explanation of Laban's kinetography or Labannotation about the records and analyzes of 30 dances published in the work of the same name (Ravnikar, 1969: 30-68). In 1980, in the work “Kinetografija” (Kinetography), as the title itself tells us, the author writes and goes deeper into the rules and the way of recording traditional dances with the help of Laban's kinetography, as we said, also known as Labannotation. Ravnikar gives us a clear picture of signs and symbols, body positions, directions of movements and the kinetogram as a system with all the rules for writing down the signs (Ravnikar, 1980: 8-79). In his work published in 2004 entitled as

Kinetografija, ples in gib, авторот повторно на почетокот пишува за значењето на Рудолф Лабан во Кинетографијата како наука и во најголем дел пишува за Лабанотацијата како систем за запишување со сите негови правила и комбинации (Ravnikar, 2004: 15-59). Освен за Лабановата кинетографија, Бруно Равникар на почетокот на делото дава опис и на описниот и симболичниот систем со неговите знаци и симболи, кој биле во употреба за запишување на игрите пред појавата на Лабанотацијата (Ravnikar, 2004: 7-14). Во 1985 година во Словенија се појавува едно карактеристично дело под наслов *Deklica Podaj Roko* (подаи и рака на девојката) кое претставува збирка на ороводни песни кои активно ги изведувал словенечкиот народ во Италија. Неговите автори Косуа Миран, Нада Крисчак, Бреда Пахор, Франка Славец, Петар Суводолец, Драгица Мавер и Бојана Ватовец прават аналитички осврт на словенечки ороводни песни во Италија, анализирајќи ги преку описен систем во корелација со тактовите и тактовите времиња, покрај него даваат и мелографски запис и приказ на кинетограмски записи според Лабановиот систем за сите ороводни песни и ора (Kosuta; Kriscak.... 1985: 32-209).

Што се однесува на Кинетографијата како наука и за нас многу важно, на Македонските простори Лабановата кинетографија продира преку нашите истражувачи и запишувачи на традиционални игри, за кои зборувавме и предходно, а тоа се Ганчо Пајтонџиев и Михаило Димоски

“Kinetografija, ples in gib” (Kinetography, dance and movement), the author again writes at the beginning about the significance of Rudolf Laban work in Kinetography as a science and mostly writes about Labanotation as a notation system with all its rules and combinations (Ravnikar, 2004: 15-59). Apart from Laban's kinetography, Bruno Ravnikar at the beginning of the work gives an explanation of the descriptive and symbolic system with its signs and symbols, which were in use for recording the games before the appearance of Labanotation (Ravnikar, 2004: 7-14). In 1985, a characteristic work appeared in Slovenia under the title *Deklica Podaj Roko* (Girl give me your hand), which is a collection of folk songs that were actively performed by the Slovenian people in Italy. Its authors Kosuta Miran, Nada Kriscak, Breda Pahor, Franka Slavec, Petar Suvodolec, Dragica Maver and Bojana Vatovec make an analytical review of Slovenian folk songs in Italy, analyzing them through a descriptive system in correlation with time signatures and time signatures, in addition to providing melographic record and display of kinetogram records according to Laban's system for all dance songs and dances (Kosuta; Kriscak 1985: 32-209).

Regarding Kinetography as a science and very important for us, Laban's Kinetography penetrates the Macedonian territories through our researchers and recorders of traditional dances, which we talked about before, namely Gancho Pajtondziev and Mihailo Dimoski

(Rakoceviћ, 2018: 153-154; Karin, 2016: 34; 2018: 828-832; Ravnikar, 1980: 5; 2004: 7). Авторот Пажтонџиев покрај својот систем на запишување, во својата самостојна збирка, за прв пат во 1973 година, дава прилог и од кинетографски записи според Лабановата кинетографија вкупно на сто и шест орски примери од неговите истражувања во Македонија. Нешто подоцна во 1977 година излегува едно студиозно дело за ансамблот Танец, од авторот Михаило Димоски кои детално го разработува репертоарот поделувајќи го во два дела. Во првиот дел, како што пишува авторот Владимир Јаневски во своето дело, *Етнокореолошки карактеристики на македонските народни ора по избрани примери* во 2013 година, Димоски ја разработил методиката на народните ора која и ден денес претставува појдовна точка за оние кои работат во оваа област и во вториот дел за нас многу важен авторот Михаило Димоски за вкупно четириесет и пет ора од репертоарот на Танец, во својата збирка дава мелографски и кинетографски запис според Лабановата кинетографија (Јаневски, 2013: 30; Димоски, 1977).

Во Босна и Херцеговина еден од најважните автори и истражувачи во областа на традиционалните игри била Јелена Допуџа, која исто така ја прифатила Лабановата кинетографија и пишувала за нејзиното значење и развој. Весна Карин во нејзиното дело *Nove tendencije razvoja kinetografije u Srbiji I region* пишува дека во катедрата за Етномузикологија на Факултетот за музичка уметност во Белград, Јелена Допуџа оставила две збирки со своите пишани дела во ракопис. Во збирките се наоѓа материјал со записи на

(Rakoceviћ, 2018: 153-154 ; Karin, 2016: 34; Ravnikar, 2004: 7). The author Pajtonjiev, in addition to his system of writing, in his independent collection, for the first time in 1973, also adds kinetographic records according to Laban's kinetography to a total of one hundred and six folk dances examples from his research in Macedonia. A little later in 1977, a studio work for the "Tanec" ensemble was published, by the author Mihailo Dimoski, who developed the repertoire in detail, dividing it into two parts. In the first part, as the author Vladimir Janevski writes in his work, *Ethnocooreological characteristics of Macedonian folk dances according to selected examples* in 2013, Dimoski worked out the methodology of folk dances, which is still the starting point for those who work in this area and in the second part, very important for us, the author Mihailo Dimoski, for a total of forty-five dances from the "Tanec" repertoire, in his collection gives a melographic and kinetographic record according to Laban's kinetography (Janevski, 2013: 30; Dimoski, 1977).

In Bosnia and Herzegovina, one of the most important authors and researchers in the field of traditional dances was Jelena Dopudza, who also accepted Laban's kinetography and wrote about its meaning and development. Vesna Karin writes in her work *"Nove tendencije zavela kinetografije u Srbije I region"* that in the Department of Ethnomusicology at the Faculty of Music in Belgrade, Jelena Dopudža left two collections of her written works in manuscript. In the collections there is material with

традиционални игри запишани со лабановата кинетографија и дескриптивен опис. Едната збирка на Јелена Допуџа била со наслов Курс за кинетографијата на Лабан и Кнуст, напишана во 1956 година но како што кажавме не објавена. Втората збирка исто така од 1956 година била дел од курсот за истата тема одржан во Љубљана, што јасно ни укажува дека Јелена Допуџа добро ја познавала поточно учела Лабановата кинетографија. Исто така таа била и еден од учесниците на конгресот од 1955 година и во своите ракописи дала критички осврт за примената на Лабановата Кинетографија (Karin, 2018: 831). Како нејзини помлади наследници на кинетографското писмо според Рудлоф Лабан се Драгица Паниќ Кашански и Сања Ликина кои и ден денес ја применуваат, ја шират и пренесуваат Лабанотацијата на помладите генерации преку едукативните центри за Етнокорееологија и Етномузикологија (Karin, 2018: 828). Во денешна Србија од кај што потекнуваат пионерите на Југословенската Етнокорееологија, сестрите Јанковиќ, како што кажавме и предходно имале голем авторитет со нивниот синтетичко – аналитички систем на запишување на народните игри. Авторот Весна Карин во своите дела пишува за големиот придонес на Оливера Васиќ во Етнокорееолошката наука. Оливера Васиќ која била професор на факултетот за Музичка уметност во Белград, Лабановата кинетографија почнала да ја изучува на летните школи за фолклор дури во текот на осемдесетите години и кога почнала со работа на катедрата за Етнокорееологија на факултетот за

records of traditional dances recorded with the Laban kinetography and a descriptive explanation. One of Jelena Dopudža's collections was titled A Course in the Cinematography of Laban and Knust, written in 1956 but, as we said, not published. The second collection was also from 1956 a part of the course on the same topic held in Ljubljana, which clearly indicates that Jelena Dopudža knew Laban's kinetography well, or rather studied it. She was also one of the participants of the 1955 congress and in her manuscripts she gave a critical review of the application of Laban's Kinetography (Karin, 2018: 831). Dragica Panić Kashanski and Sanja Ličina are her younger heirs of the kinetographic script according to Rudlof Laban, who still apply, spread and transmit the Labanotation to the younger generations through the educational centers for Ethnochoreology and Ethnomusicology (Karin, 2018: 828).

In nowadays Serbia, where the pioneers of Yugoslav Ethnochoreology came from, the Jankovic sisters, as we said before, had great authority with their synthetic-analytical system of recording folk dances. The author Vesna Karin writes in her works about the great contribution of Olivera Vasić to Ethnochoreological Science. Olivera Vasić, who was a professor at the Faculty of Musical Arts in Belgrade, began to study Laban's kinetography at folklore summer schools only during the eighties, and when she started working at the Department of Ethnochoreology at the Faculty of Musical Arts, she immediately

музичка уметност веднаш ја вклучила во наставната програма како предмет за изучување под називот *лабанотација*. Оливера Васиќ ја наметнала лабанотацијата како неизбежен метод при истражувањата на народните игри и во текот на деведесеттите години преку семинари од центарот за проучување на српските народни игри, започнала да ја пренесува лабанотацијата на идните Етнокорееолози во Србија и целиот регион на бившата југословенска држава. Нагласува дека лабанотацијата е средство во процесот на едукацијата кое го олеснува пренесувањето, чувањето и меморирањето на основниот игроорен образец на една традиционална игра (Karin, 2018: 828). Како наследници на Оливера Васиќ во Србија кој и ден денеска ја употребуваат лабанотацијата како систем на запишување се најпрво Селена Ракочевиќ која ја користи лабанотација во нејзината докторска дисертација, така што со помош на лабанотацијата прави полесна компарација помеѓу игроорните и музичките компоненти на определени традиционални игри во Банат и нивните фундаментални односи. Весна Карин, Здравко Ранисављевиќ и Весна Бајиќ – Стоилковиќ исто така во нивните докторски дисертации ја користат лабанотацијата како основно средство за анализа на традиционалните игри. Наспроти Оливера Васиќ и едукативните институции, авторот Миљковиќ Во едицијата *народни игри 1, 2, 3 и 4*, кои се објавуваат во деведесетите години на XX век, на факултетот за музичка уметност во Белград, се издаваат теми поврзани со кинетографското писмо според Рудолф Лабан, поточно со лабанотацијата. Во овие прилози многу вешто и систематски прегледно авторот

included it in the curriculum as a subject for study under the name - labannotation. Olivera Vasić imposed labannotation as an inevitable method in the research of folk dances and during the nineties, through seminars from the center for the study of Serbian folk dances, she began to convey labannotation to future Ethnecoreologists in Serbia and the entire region of the former Yugoslav state. She emphasizes that labannotation is a tool in the education process that facilitates the transfer, storage and memorization of the basic dance pattern of a traditional dances (Karin, 2018: 828). As successors of Olivera Vasić in Serbia who still use labannotation as a writing system are first of all Seleno Rakočević who uses labannotation in her doctoral dissertation, so with the help of labannotation she makes an easier comparison between the playing and musical components of certain traditional dances in Banat and their fundamental relations. Vesna Karin, Zdravko Ranisavljevic and Vesna Bajic – Stoilkovic also use labannotation as a basic tool for analyzing traditional dances in their doctoral dissertations. Against Olivera Vasić and educational institutions, the author Miljkovic in the edition of "Folk dances" 1, 2, 3 and 4, which were published in the nineties of the 20th century, at the Faculty of Music in Belgrade, topics related to the kinetographic script according to Rudolph Laban are published. More precisely with the labannotation. In these contributions, the author Miljković very skilfully and systematically

Миљковиќ ја објавува основата на лабановиот систем кои служи како база на стручната еминенција како и на аматерите кои во Србија го применуваат лабановиот систем на запишување (Miljković, 1995; 1996; 1996; 1997).

На дваесет и седмата по ред конференција на ICKL-а во Будимпешта која била одржана во 2011 година повеќето од овие автори и истражувачи присуствувале и ги согледувале и анализирале можностите на лабанотацијата во Етнокорееологијата како наука. Како што пишува Весна Карин во своето дело, како заклучок на конференцијата бил ставот на повеќе истомисленици дека лабанотацијата представува средство кое овозможува анализа и можност за етичко разбирање на процесот на играње и со помош на лабанотацијата полесно се забележуваат карактеристиките на самата игра и го дефинира начинот на изведување (Karin, 2018: 833).

ЗАКЛУЧОК

За крај важно е да напоменеме дека денеска без разлика дали зборуваме за Србија, Македонија или некоја друга земја од бившата југословенска држава, имаме систем за запишување на традиционалните игри кои припаѓа и е прифатен во светски рамки. Лабанотацијата е кинетографско писмо кое претставува средство за анализа на игроорниот образец.

reviews the basis of Laban's system, which serves as a base for professional eminence as well as for amateurs who apply Laban's system of recording in Serbia (Miljković, 1995; 1996; 1996; 1997)

At the twenty-seventh consecutive ICKL conference in Budapest, which was held in 2011, most of these authors and researchers attended and perceived and analyzed the possibilities of labannotation in Ethnecoreology as a science. As Vesna Karin writes in her work, the conclusion of the conference was the opinion of many like-minded people that labannotation represents a tool that enables analysis and an opportunity for an ethical understanding of the dancing process and with the help of labannotation it is easier to notice the characteristics of the dance itself and defines the way of performance (Karin, 2018: 833).

CONCLUSION

Finally, it is important to mention that today, regardless of whether we are talking about Serbia, Macedonia or any other country from the former Yugoslav state, we have a system for recording traditional games that belongs to and is accepted worldwide. Labannotation is a kinetographic script that is a means of analyzing the dance pattern.

БИБЛИОГРАФСКИ РЕФЕРЕНЦИ • REFERENCES

- Ivanačan, Ivan, (1985). Narodni plesni običaji južne Dalmacije. Narodna plesna kultura u Hrvata (Folk Dance Customs of Southern Dalmatia: Folk Dance Culture in Croatia), Varaždin
- Ivanačan, Ivan, (1956). Narodni plesovi Hrvatske I (Croatian Folk Dances), 1. Zagreb.
- Ivanačan, Ivan, (1996). Narodni plesni običaji u Hrvata (Croatian Folk Dance Customs), Zagreb.

- Karin, Vesna, (2018). Nove tendencije razvoja kinetografije u Srbiji I region. U: У: Етноантрополошки проблеми, бр.13, sveska 3. Ур. Проф. д-р Драгана Антонијевић. Београд: Одељење за етнологију и антропологију Филозофског факултета Универзитета у Београду, 825 – 840.
- Košuta, Miran; Nadja, Krišćak; Breda, Pahor; Franka, Slavec; Peter, Suhadolc; Dragica, Ule- Maver; Bojana, Vatovec, (1985). Deklica Podaj Roko, ljudski plesi, pesmi in nosa Slovencev v Italiji. Ljubljana.
- Miljković, Živojin, (1995). Priručnik za zapisivanje narodnih igara 1, Narodne igre. Građa, sveska 8, ur. Olivera Vasić, Beograd: Centar za proučavanje narodnih igara Srbije Fakulteta muzičke umetnosti, 169-180.
- Miljković, Živojin, (1996). Priručnik za zapisivanje narodnih igara 2, Narodne igre. Građa, sveska 9, ur. Olivera Vasić, Beograd: Centar za proučavanje narodnih igara Srbije Fakulteta muzičke umetnosti, 155-167.
- Miljković, Živojin, (1996). Priručnik za zapisivanje narodnih igara 3 Narodne igre. Građa, sveska 10, ur. Olivera Vasić, Beograd: Centar za proučavanje narodnih igara Srbije Fakulteta muzičke umetnosti, 97-118.
- Miljković, Živojin, (1997). Priručnik za zapisivanje narodnih igara 4, Narodne igre. Građa, sveska 11, ur. Olivera Vasić, Beograd: Centar za proučavanje narodnih igara Srbije Fakulteta muzičke umetnosti, 157-174.
- Rakocević, Selenia (2018). Sestre Jankovic I Labanova kinetografija. Muzicka I igracka tradicija multietnicke i multikulturalne Srbije (br. 177024). Ministarstva prosvete, nauke I tehnoloskog razvoja republike Srbije. Beograd.
- Ravnikar, Bruno, (1969). Koreografija, ljudskega plesa, Ljubljana.
- Ravnikar, Bruno, (1980). Kinetografija, s.l.: Savez kulturnih organizacija Slovenije.
- Ravnikar, Bruno, (1980). Kinetografija, s.l.: Savez kulturnih organizacija Slovenije.
- Ravnikar, Bruno, (2004). Kinetografija, plesin gib, Kranj.
- Stojiljković - Bajić, Vesna (2006). Od zapisa tradicionalne muzike i igre ka preradi, obradi i kompoziciji (muzičko i igračko nasleđe u kulturno-umetničkim društvima i obrazovnim institucijama u Srbiji), diplomatska naloga, Fakultet muzičke umetnosti u Beogradu. (u rukopis)
- Димоски, Михаило, (1977). Македонски народни ора, Институт за фолклор, Скопје, стр. 80.
- Јаневски, Владимир, (2013). Етнокорееолошки карактеристики на македонските народни ора (по избрани примери), Институт за фолклор, Скопје.
- Јаневски, Владимир, (2019). Етнокорееолошка класификација на ората во Македонија, Здружение на етнокорееолози на Македонија, Скопје.
- Јанковић, Љубица и Даница, (1934). Народне игре, књига I, Београд.
- Фирфов, Живко; Пајтонџиев, Ганчо, (1953). Македонски народни ора, Институт за фолклор Марко Цепенков, Скопје.